

Medzi literárnymi a vedeckými textami spisovateľa Petra Tvrdého, ktoré boli verejnosti sprístupnené v Hornonitrianskom múzeu ma upútal práve tento výrok (názov príspevku), ktorý je, žiaľ, aj dnes aktuálny. To som zistila na vlastnej koži, dokonca pri stretnutí s osobou, ktorá by mala byť na čele upevňovania národného vedomia.

Cudzie chválime, svoje neznáme...

Epizóda sa odohrala v kníhkupectve a začala sa záujmom o to, akú knihu hľadám. Skromne som odpovedala, že hľadám knihu od autora D. M. Šľachtické rody. – Aké? – Predsa naše, slovenské. – Nedajte sa, kolegyňa, vysmiať. Taká kniha nemôže jestvovať, lebo my, Slováci, sme žiadnu šľachtu nemali.

Počas tohto príhovoru som knihu z police „vylovila“, víťazne ňou zamávala a dodala, že nie je ona dákou sirôtkou na knižnom trhu, ale je súčasťou série a už má aj „sestry“, ktoré vydávajú svedectvo o slovenských majstroch slova, hudby, divadelníctva, architektúry... Táto príhoda bola dôkazom toho, že našu nevedomosť (alebo skôr pohodlnosť) často ospravedľujeme krivdami, ťažkými podmienkami v blízkej, či dávnej minulosti. Nehľadáme však údaje o tom, že i v časoch pre nás neprajných, sme mali našich – slovenských – dejateľov, či už to boli šľachtici, vynálezcovia, spisovatelia, z ktorých mnohí zanechali stopy vo svojich dielach vydaných i napriek politickému a národnostnému útlaku.

Medzi tými známejšími sa nachádzajú Vajanský, Kollár, Hviezdoslav, Sládkovič, ale nevelmi poznáme tých, čo tvorili dávno pred nimi, v jazyku nášmu národu blízkom, či to už bola slovenčina, čeština, bernolákovčina, alebo nárečie kraja, v ktorom autor žil. Bolo ich naozaj veľa. Zamerala som sa však najmä na tých, ktorí nielen tvorili v časoch najsilnejšej maďarizácie, ale svoje diela väčšinou vydávali na vlastné náklady alebo pomocou zbierok medzi vlastencami. Vydavateľov našli nielen v Martine či Kežmarku, ale aj vo Viedni, ba i v Budapešti, čo je dôkazom toho, že „nehádzali flintu do žita“. Ešte s väčším úsilím zapojili všetky sily, aby svoje diela priviedli ku koncu so štúrovským: „Neopúšťajte sa! Neskladajte ruky a nevolajte len, nebedákajte! Robme!“

Cudzie chválime, svoje neznáme...

Zoznámme sa aspoň s niektorými z nich:

Ján Kadavý – v roku 1873 vydal *Malý slovník, čili stručný návod ku spevu pre slovenské národné školy*.

Peter Kellner – v roku 1871 vydal v Pešti knihu *Stará vierouka slovenská*.

Gustáv Lojko – vo Viedni v roku 1862 vydal *Zvuky gemerské*.

Samuel Ormis – v Banskej Bystrici v roku 1850 vydal *Zemepis malý pre žáky a žáčky*.

Adolf S. Osvald – *Kratučký prehľad dejín Slovenska od najstaršej až do najnovšej doby pre ľud obecný* vydal v roku 1867.

Stojí za povšimnutie, že už v nadpisoch sa spomína ľud a školáci, ktorých chceli autori najviac osloviť.

Ale ak sa vrátíme ešte viac do minulosti, naše národné povedomie zdvihne a upevní aj údaj o Eliášovi Mlynárovich, ktorý už v roku 1702 v Levoči vydal *Duchovní života-studnice plná boského občerstvení*. A takto by sa mohlo pokračovať až do chvíle, keď sa Slováci mohli bez zábran a neprijemností prejavovať vo svojom materinskom jazyku. Len či si to dostatočne vážia? Či sa snažia získať vedomosti o významných dejateľoch a kultúrnom dianí vo svojom najbližšom okolí? Lebo to je tá najvhodnejšia cesta na poznanie národa, poznať to, čo nám je najbližšie, ako sa hovorí „to, čo máme za humny“.

Takto sa to deje napríklad v jednom miestnom reklamnom periodiku, keď sa v malom okienku každý týždeň objaví fotografia a krátky životopis s popisom aktivít niektorého z našich rodákov. Na rozšírenie vedomostí nám môže poslúžiť návšteva sídla Matice slovenskej, kde sú k dispozícii knihy so životopisnými údajmi tých, ktorí sa v rôznych odboroch zaslúžili o rozvoj nášho mesta a regiónu a to na poli hospodárskom, kultúrnom, náboženskom, ba i športovom a svoj posledný odpočinok našli na cintorínoch v Prievidzi.

Natália Maliariková (1933)

Doplňok redakcie: K tomuto výpočtu osobností nám, ako Prievidžanom, patrí vzdať hold človeku, po ktorom bolo istý čas pomenované prievidzské gymnázium na dnešnej Mariánskej ulici, teda Františkovi Vít'azoslavovi Sasinkovi. Prečo práve jemu? Lebo nám prepisal tridsať historických dokumentov, ktoré by sa neboli inak uchovali a dnes by sme o nich nič nevedeli. Zdá sa, že „starostlivosť o históriu“ nám vo všeobecnosti akosi chýba.